

Спогади малолітньої ув'язненої Печерського німецько-фашистського концтабору Брунштейн-Монастирської Сіти Самойлівни

Мені було 9 років, коли німці окупували Брацлав. У мене були батько, мати і старших дві сестри. Батько мій був інвалід.

На початку війни всі наша сім'я намагалась евакуюватися, але по дорозі нас захопили німці і ми повернулися в Брацлав. Будинок наш уже був розграбований.

В серпні місяці 1941 року всіх євреїв зігнали в гетто, на одну з вулиць містечка. В кожний дім поселили по кілька сімей. Вулиця, куди поселили всіх євреїв, була обгороджена колючим дротом, за межі якої ніхто не мав права виходити. Місцеве населення приносило продукти – хто безкоштовно, а хто в обмін на речі.

Всі євреї носили пов'язки з вишитими шестикутними зірками на правій руці і на спині. Кого виявляли без пов'язки, то били до на півсмерті.

Німці часто приходили на гетто і забирали дівчат, над якими по звірячому знущалися, нерідко замучували до смерті.

Вдень і вночі німці, поліцаї, румуни розважаючись стріляли у вікна і двері квартир. Особливо мені запам'яталася стрілянина вночі з 6-го на 7-е листопада 1941 року. В цю ніч було вбито багато євреїв, а одному старика розірвало голову, коли він виглянув в дверну щілину. На другий день багатьох хоронили, а мізки цього вбитого старика несли окремо в платку.

Морозним ранком, а в цю зиму були сильні морози і великі снігопади, 31 грудня всіх євреїв вигнали з домів на вулицю, построїли в колону і погнали. Стариків, дітей, хворих розстрілювали. По боках йшли озброєні солдати і поліцаї. Відстаючих вбивали по дорозі.

Гнали всіх в напрямку с. Печери. На ніч зупинилися в с. Вишківцях, де всіх євреїв загнали в конюшню з гноєм. Частина людей залишилася на вулиці. На ранок було багато трупів.

Другого дня надвечір всіх привели в с. Печера і помістили в приміщення колишнього тубсанаторію. Там вже було багато євреїв. Люди всі розміщувалися в палатах, коридорах, вестибюлях, в підвалі на цементній підлозі – дуже щільно один біля одного так, що пройти було важко між рядами. Повсюди було холодно, тісно, брудно. Відразу почали вмирати люди від голоду і тифу. Померлих скидали в сарай, а потім на санях вивозили на кладовище і викидали на сніг. Весною всі трупи знесло в річку. Це було в першу зиму.

Потім, я пам'ятаю, німці три дні гнали місцеве населення копати ями на кладовищі. Було викопано три величезних рови.

Німці розраховували всіх євреїв розстріляти, але румуни їм начебто заборонили, як союзники. А с. Печера відносилось до румунів.

Поступово два рови заповнилися померлими від голоду, холоду і тифу.

Кілька разів приїжджали німці, відбирали молодих людей і вивозили на роботу. Забирали тільки дорослих. Останнього разу забрали моїх батьків і сестер. Брали людей будувати дороги. Мої батьки будували дорогу біля м. Гайсина, Вінницької області. Коли дорога була добудована, всіх розстріляли. Я залишилася одна. Разом з іншими підлітками, крадучись від охорони, німців і поліцаїв, ходила в село випрошувати їжу і поверталася в табір не раз битою до крові.

17 березня 1944 р. тих із нас, хто залишився в живих, звільнили. Я повернулася в смт. Брацлав. Батьківський будинок був зруйнований німцями. З рідні у мене нікого не залишилося. Виховувалась в дитбудинку, а по закінченню війни мене на виховання взяв дядя, брат батька.

Воспоминание бывшей молоденькой
улицы Печорского немецко-фашистского
концлагеря Брэнкштетт - Майданштрассе
Сенки Соколовской.

Мне было 9 лет, когда немцы оккупиро-
вали Браулав. У нас были отец, мать
и старшие две сестры. Отец мой был
инвалид.

В начале войны вся наша семья на-
тащась эвакуировалась, но по дороге нас
захватили немцы и мы вернулись в Браулав.
Дом наш был уже разграблен.

В августе месяце 1941 года всех евреев
считали в гетто, на одну из улиц мейн-
ка. В каждой дом поделили по несколь-
ко семей. Улица, куда поселили всех евре-
ев, была огорожена колючей проволокой, за
предела которой никто не имел права
входить. Мертвое начальство подносили
продукты - кто бесплатно, а кто в
обмен на вещи.

Все евреи носили повязки с белыми
шестиконечными звездами на правой руке
и на спине. Ного обнаруживали без повяз-
ки, то удивляли до смерти.

Немцы часто приходили на гетто и
забирали девушек, из которых зверски
мучились, нередко замучивали до смерти.

Днем и ночью немцы, полицы, жандармы,
развлекались, стреляли в окна и двери квартир.
Особенно мне запомнилась стрельба ночью
с 6⁰⁰ на 7⁰⁰ ноября 1942. В эту ночь было уби-
то много евреев, а одному старшему расстреля-
ли голову, когда он вылезал в изгородь евреев.
На второй день много хоронили, а этого
старшего люди несли оторвавшего в платке.

В морозное утро, а в ту зиму были сильные
морозы и большие снегопады, 31 декабря 1942
всех евреев выгнали с домов на улицу, построили
в колонну и погнали. Стариков, детей,
больших расстреливали. По сторонам шли

вооруженные солдаты и полиция.
Отстающих убивали по дороге. Туда всех по
направлению е. Печора. На ночь остановились
в е. Вашиновцах, где всех евреев загнали в котлоу-
мю е наводок. Часть людей отпустил на ули-
це. А утром было много труднов. На второй
день к вечеру всех привели в е. Печору и поме-
тили в здания бывшего тубдиспансера.

Там еще было много евреев. Люди все разме-
щались в палатах, коридорах, вестибюлях,
в подвале на полах, цементные плиты друг
около друга так, что пройти было трудно
споту жуками. Погода была холодно, темно,
грязно. Сразу начали умирать люди от голо-
да и тифа. Умирающих отправляли в
сарай, а потом на санях вывозили на кладбище
и сбрасывали на снег. Всеобщее все трудом ели в
решку. Это было в первую зиму.

Потом, а почти три две недели ели мертвое
навозное на кладбище похав ямы. Было выкопа-
но три длинных яма.

Немцы расстреливали всех евреев расстрелять,
но руководы ели вроде запретили, как их ели.
А е. Печора отключено к руководу.

Однако постепенно два яма были закопаны умер-
шими от голода, холода и тифа.

Немало раз приходили немцы, отбирали ма-
лодетей людей и вывозили на работу. Забереди таль-
ко в яме. В последнюю раз забрали моих ро-
дителей и сестер. Брали людей отсюда дороги.
Мои родители отсюда отсюда отсюда г. Тамбов,
Владимирская область. Когда дорога была построена,
всех расстреляли. А осталась одна. Вместе
с другими подполковник, крадущий от охраны нем-
цев и полиция, ходила все время выпрашивать еду и
возвращала в лагерь не раз делая до крови.

17 марта 1944 года отавишани в отвоге нас
овододили. Я вернулася в п.г.т. Браулав. Родител-
ский дом был разрушен немцами. Из руин еме-
ны никак не отпалят. Военотавовола я в детер-
те, а по отавоитаво вадит мене вдеи на воени-
таки дядя, брат отца.

см. на обороте

Мма

Мои адрес:

287230

Винницкая область

Брацлав

ул. Занцева 7

Т. 5-13-90